

DÉLIBÁB.

FEBRUAR 27. IX. sz.

A NÖNEM SZELLEMI NAGYSÁGA.

IRTA

KÖVÁRY LÁSZLÓ.

I.

Nagy, mondhatni varázslattal határos a nő nem szellemi hatalma a társadalom felett.

A görög mese szerint, az első ember vétkezett, s az istenek kétfelé oszták őt: férfit és nőt teremtének egyből; s úgy alkoták, hogy egyik se legyen magára boldog, mindkettő epedve legyen kénytelen lelke felét keresni; s megtalálván együtt legyenek boldogok, együtt képezzenek egy boldog teremtményt.

E regében rejlik a nőnem hatalma.

A férfi jelleme bátorság, nagylelkűség, hívség, állhatatosság, önuralom; a nőé önfeláldozás, szelidség, türelem, szívjóság: a két jellem összesen teszi a tökéletes embert, e jellemvonások öszeve az emberi ideál.

A végzet kedvessé akarván a két nemet egymás előtt tenni: az erények egy részét az egyik, más részét a más nemből emelte tőkélyre. S mivel bámulni tanultuk azt, mivel nem birunk: a két nem ezért bálványozza egymást, innen a szerelem.

Nincs semmi titokszerűbb, mint a két nem e harmoniája.

A nőnemnél inkább a szív, a szenvedély; a férfinál az ész, az értelem működik.

DÉLIBÁB.

A nőnél több a képzelő, a férfinál több a teremtő erő. A nő értelme leleményesebb, a férfié mélyebb. A férfi gondolkodik, feltalál; a nő érez és emlékezik.

A férfi ítél, a nő hisz. A nőt kedélye, a férfit észlelése vezérli. A nő előtt minden ember vagy jó vagy gonosz, a férfi fokozatokat állít fel. A nő előbb érez, a férfi előbb gondol. A férfi számít, a nő hisz, szeret és remél.

Ezekből egy tekintetre úgy tűnik fel, mintha a nő csupa gyöngeségek egyeteme volna. Pedig csak akkor válnának gyöngeséggé e tulajdonok, ha azokat egy férfiban találtnók. A nők csak e tulajdonokkal nők: e tulajdonok nélkül férfiasakká, kiállhatlanokká lesznek.

Igy szép a nő; csupán e gyöngeségeknek tetsző erényekkel lehet a férfi ideálja. Azért ne téveszszük a szerepeket.

A férfi inkább a hazáé, társadalomé; a nő inkább családjáé, házi köréé.

A férfi szép ha vitéz, bátor, önálló; a nő ha félnék, tetszvágyó, s önfeláldozó.

A férfi becsület- és uralkodhatás-; a nő tetszhetés- és szeretetreméltósággal van inkább felruházva. A férfi eszméi szabadság, erélyesség; a nőé boldogság és boldogítás.

A férfi hatalmával, a nő jóságával, a férfi erejével, a nő bájaival győz; s ha nem győz a férfi daczol, a nő könyeket önt.

A férfi inkább a jövő, a nő inkább a jelen embere. A férfi öneszméinek feláldoz mindent, a nő csak önmagát. A férfi inkább jog, a nő inkább a hit ábrándjaiért lelkesül. A nőt övéi, a férfit az emberiség magasztalása boldogítja. A nő jellem inkább szeretetre, a férfi inkább tiszteletre méltó.

Illy viszonyban áll a nő és férfi, a család, haza és emberiség érdekében; s mégis e kettős életműködés idéz elő minden szépet, dicsőt és nagyot.

Igy szép a férfi; csak így felel meg a természet törvényének a nő.

Pedig a föld nő nélkül, az lenne mi a menny angyal nélkül.

Hogy szavainknak hitelt szerezzünk, lássuk a nőnemet az emberi szenvedélyek közepett; lássuk őt az élet különböző álláspontján.

II.

Hányszor nem látjuk a nőt, mint gyermeket olly magas fokán az erénynek, hová mi férfiakul csak bámulattal tudunk feltekinteni.

Nem akarom idézni a mindennapi életet, a megezáfolthatlan történet emlékeit idézem fel.

Fordítsunk a historia azon lapjára, a hol egy *Cazotte Erzsébet* saját keblével akarja apjáról felfogni a hóhér bárdját. *Cazotte Jakab*, francia

iró, 1792-ben, mint politikai elítélt vérpadon állott már, Erzsébet körülkárta atyját, vele akart halni, vagy kegyelmet nyerni: s a gyermeki szeretet meglágyítá a törvényt.

Hol van nemesebb példa, mint azon romai nőé, kinek atyja éhhalálra volt ítélve, s gyermeki szeretetének mindenhatósága azon gondolatra hozá, hogy bejárván atyja börtönébe, azt saját tejével táplálta... míg a birák nemes szive jutalmául atyját visszaadák?

S hol a férfi, ki Chelonissal, a legnemesebb, legtökéletesebb nővel párvonalba jöhetne? E nemes görög nő, Leonides spartai király leánya, adja a női sziv legtisztelőbb ideálját. Chelonis atyját és férjét a legnemesebb szenvedélyvel szerette. Atyja ellen fellázad Spárta, megbuktatja és száműzi: s a tronra férjét Kleombrotost helyezi. Mit tett Chelonis ekkor? Tán trónra ült férjével? Óh nem: száműzött atyjával száműzetésbe ment. Gondoljátok, tán nem szerette eléggé férjét? csalatkoztok. Mert fordult az idő, Sparta Kleombrotos ellen is fellázadt, száműzé, s visszahívá Leonidest. Most a férj volt száműzve, s visszahíva az atya. Mit tett a nemes Chelonis? Atyjával tán visszatért és trónusra ült? Óh nem: most férjével osztá meg a száműzetés keserü kenyerét.

III.

Míg a férfi gyávaságnak tartja egy nőért kétségbeesni: a nőnek gyönyör meghalni férjéért. Mi a nőnél az erények legmagasbika, az nálunk kinevették. Itt van a nőiség és férfiaság legtisztább fogalma.

Egyptom nagy királynéja szeretett férjének csontjait megégeti, s porát megiszszá, s olly emléket emeltet, mit a világ hét csodái közé számítának.

Berenice, Ptolomeus Evergetes neje, magára marad, férje Syriába csatákra megy, ő majd eleped bánatában. Kérdezi a papokat: visszatérend-e valaha férje? A papok azt jósolák, hogy visszatérend, de csak úgy, ha Berenice szép haját az isteneknek áldozza. Ő feláldozta: s férje visszatért. S midőn a férj a gyönyörű hajért inkább búsulna, mint neje: egy csillagász égre mutat: ne búsulj király, a szép hajból csillagok lettek, odafen ragyognak. Berenice haját most is ott látjuk örökítve a csillagok között.

Alceste férje Admetus király beteg lesz, remény nincs többé életéhez, kérdezik a jósszéket, az is kimondja reá a halált, ha csak valaki magát érte fel nem áldozza. Alceste egy pillanatig sem kételkedett életét önéletével megvásárolni. Feláldozta magát s a hitrege szerint Herkules-a hív nőnek utána ment az alvilágba, s visszahozta őt boldogságának.

Penelopet, atyja Ikarus, egy játéknál a legjobb futó jutalmául teszi fel, Ulyssses így nyeri nőjévé. Kiüt a trójai had, Ulyssses elnegy, tiz évig oda

van, dicsőséget szerez honának. A harez után hazajőnek a görög vitézek; csak Ulysses nem jő; de Penelope várja. A szép nő száz kérőtől ostromoltatik, de a nő szive hisz és remél férje megjövételében. A kérők nem szűnnek meg, ő odaigéri magát akkor, ha elkezdett szövését elvégzi... Azonban, mit nappal szőtt, éjjel kibontá.

Romában az önmagát szégyenében meggyilkoló *Lucretia* adja a női hűség legtokéletesebb példáját. S hogy Roma minden asszonya így érezett, tanúsága az, hogy miután *Tarquinius* ellen ezért fellázadtak, elűzték, s hadba keveredtek: *Brutust*, ki *Tarquin* fiával egyszerre dőlé egymást keresztül, — mint becsületök hőstét egy évig gyászolák.

Paulina, miután *Nero* férjének, *Senecának* erét a földben felmetszeti, ő sem akarja felyül élni. Ő is oda tartja karját, vérét elvérző férje vérével engedé összefolyni.

Arria férje, *Paetus*, összeesküvés miatt fogságra jut. *Arria* *Claudius*hoz megy, kéri, hogy a férjét követendő rabszolgák helyett őt engedje egyedül vele menni. Ez megtagadja. *Paetust* tengerre szállítják: *Arria* egy esolnakon kíséri a hajót, s mikor hallja, hogy férjét elítélik, törrel megy *Paetus* elé, átüti önszívét, s a véres tört e szavakkal nyújtja férjének: *Paetus*, ez nem fáj! s együtt halának el.

Camma, *Sinatus* galacziai főur neje. *Sinorix* hasonló főur beleszeret, elakarja csábitani; s hogy nem sikerül, férjét orozva megöli. *Cammát* ismét kéri, s ekkor ez hozzá ígérkezik, de mielőtt birhatta volna, a szerelem kéjitala helyett mérget ad neki, s maga is vele hal.

Crescentius romai consult, III. *Ottó* császár csatában megveri, nejét elragadja: a nő semmi áron sem boszúlhatván meg becsületét, *Ottónak* mérges keztyűvel kedveskedik, mi halálát okozta.

Az újabb időben hűségöknek legszebb diadalát a weinsbergi nők ülék. III. *Konrád* császár *Weinsberget* kemény ostrom után megveszi. A nők a császárhoz folyamodnak, hogy szabadon mehessenek, tudva, hogy a benmaradtaknak veszni kell. A lovagias császár nem csak megengedé hogy elmenjenek, sőt kincseikből annyit, mennyit elbirnak, vihessenek. S mit vittek el a nemes nők? Férjeiket, gyermekeiket és a pártos választó fejedelmet... A császár a nőnem e gyönyörű gondolata előtt meghajolt — kegyelmet ada.

IV.

Mint anyát, ki tudná rajzolni a nőt? A férfi apai érzelme csak halvány árnya az anyai szenvedélynek.

Abrahám, *Jephte*, *Agamemnon* feláldozá gyermekeit, *Brutus* kimondja fiára a törvény nevében a halált: anya ezt soha sem teheté *).

*) *Pausanias* anyja tevé, maga hordta a követ a templomajtó befalazásához, mellybe

A nő szereti gyermekét erényeiben, bűneiben. S gyakran igen sokat megbocsát magának, csak hogy gyermekét boldogítsa.

Agrippina megmérgezi utolsó férjét, csak hogy fiának Nerónak a trónt megnyissa; kinek midőn jósolák, hogy fia őt is meg fogja öletni, ha trónra lép: nem bánta, s mikor a jóslat bekövetkezett: keblét a bérgyilkos előtt önkényt tárta ki.

Azonban ha vannak Agrippinák, vannak Corneliák is.

Cornelia, az öregebb afrikai Scipió leánya, a Gracchusok anyja, még eddig az anyák legtökéletesebb képe. E nemes római hölgy, midőn más nők ékszereiket mutogatnák neki, ő gyermekeit mutatá fel, mint ékszereit. S mikor az annyira bálványozott fiúk, mert koruknál nemesebbekké valának nevelve, a nép kezétől elvérzettek: ekkor mutatá meg mi nagy lehet egy nő. Midőn kérdenék, hogyan hordozhatja e csapást? ki illy fiakat neveltem — szólt — soha sem mondhatom magamat szerencsétlennek. (Vége következik.)

HAMLET, DÁN KIRÁLYFI

VALÓ TÖRTÉNETE.

Ki ne ismerné Hamletet, a britt költőóriás legnagyobb remekművét? s ki előtt ne volna érdekes ismerni a való történetet, mellyből Shakespeare legmerészebb alakját teremté?

E történet, mint azt Saxo Grammaticus dán historiájában elmondja, tanúságul szolgáland egy részről, minő erővel bírta a nagy költő a magában túlgazdag tárgyat kezelni, költői magasságba emelve a bizarr képeket, nemes művészi tudattal válogatva ki azt, mi művének hatását sokszorozza s ritka tárgyismerettel mellőzve, a mi az érdeket szétvonná; másfelől kulesot adunk ez által színművészeink kezébe, kik eddigelé Hamletet személyesítve, sokszor nem voltak önmagukban kibékülve azon kétséggel: meddig tart a való, meddig a látszat határa Hamlet jellemében, hol a fájdalom miatti valódi örültség s a tettető fonák bolondossága mintegy tükörből néznek egymásra, hogy alig tudni, mellyik a való, mellyik az árny?

Hamlet apja a Jütlandi alkirály Horwendill volt, egy bátor tengeri harczos, ki a norvég királylyal, Kollerrel csatába keveredve, majd egy pusztá zöld szigetére az éjszaki tengernek nemes magányos párbajra hívta ki azt, s ott megölte.

Elesett ellenfelét ott eltemetteté a szigeten, királyi pompával s nagy halmot emeltetett fölé, mint azt a párvivók egymás közt előre elhatárazák. A fő-

honáruló fia menekült, és a spartai nők, midőn harcza menő fiaik karjára adák a paizst, szavuk ez volt: „vagy ezzel, vagy ezen!” — Hanem ezek csak kivételek.

Szerk.

irálynak, Roriknak pedig annyi hadi zsákmányt küldött, hogy ez jutalmul leányát Genuthát adá neki nőül.

Testvére Fengo, ki sem olly deli, sem olly hős nem volt, mint Horwendill, egyaránt irigylé bátyjától a szép nőt és a trónt, s a derék bajnokot egy napon, míg aludt, fülébe öntött méreggel meggyilkolá. Az özvegyet pedig azzal áltatá, hogy testvére büszkeségétől akarta megszabadítani a szelid, jámbor asszonyt. A szelid, jámbor emberek, kivált ha asszonyok, könnyen engesztelődnek; Genutha hitt és nőül ment férje testvéréhez és gyilkosához.

Hamlet már akkor felnőtt ifju volt, s a mit neki a drámában apja szelleme jelent meg, az iszonyu orgyilkolást, azt egy hű barátja, tejtestvére tudatá vele. Az ifju jól tudott olvasni nagybátyja hizelgő, mosolygó szemeiből, s átlátta, hogy ha az őt veszélyesnek fogja találni, neki is halni kell. Ekkor elkezdé csodálatos szerepét játszani, magát örültnek tettetve. Nemes arcvonásai oktan dőreség kifejezését vevék fel, merő balgaság volt, a mit beszélt, s legsebbe ruháival a porban hentergőzött. Nem csinált semmit, naphosszat elült a tüzhelyen, mesterséges horgokat faragva fából, miket a tűzben megkeményített, s kezeivel a hamuban eltakargatott. Ha kérdezek, mit csinál? azt felelte, apja halotti tiszteletére készül; ezen aztán Fengo vitézei nagyokat kacagtak.

De azért Fengo mélyebb belátásu tanácsosai kezdék észre venni, hogy Hamlet zavart beszédének mélyebb értelme is van, s bár milly badar dolgokat hord is össze, azokban igazság rejlik.

E titkot kifürkészni, ha valyon valódi, vagy csak tettetett örült-e Hamlet, elküldé őt Fengo kékjutazásra, azon ürügy alatt, hogy elméje szórakozzék, melléje adva két udvaronezot, hogy azok az úton kémleljék ki Hamlet lelkét.

Az ifju ekkor még bolondosabban viselte magát, azon kezdette útját, hogy a lovára vizsásan ült fel, s a farkát kantározta fel a paripának.

Midőn egy erdőbe értek, nagy farkasok futottak keresztül az úton. Nézd csak! mondának Hamlet társai, millyen szép csikók!

— Az ám, viszonzá Hamlet; millyen jól illenének nagybátyám vitézei alá lovaknak.

A tengerparton egy elmerült hajó kormányára akadtak.

— Nézd Hamlet, millyen nagy kés! szóltak azok elcsodálkozva.

— Nagy bizony, de nagy sonkát is lehetne azzal metszeni.

Majd a fehér tengerfövényre mutatva, elakarták vele hitetni, hogy az millyen szép liszt.

— Nem csoda, felelt rá Hamlet, ezek a szép fehér hullámok örölték azt illy tisztára.

A kémeek mindezt a badar beszédet megírták Fengo udvarába, a hol na-

gyokat nevettek rajta, s midőn visszatért, tudakozák tőle, minő vánkoson hált az útban? „Egy tulok körmön és egy kakas fejen“ volt rá a felelet.

Csak egy vén tanácsosa Fengónak nem hitt még mind e bolondságban. Az ő ajánlatára elhatározzák, hogy Hamletet összehozandják anyjával egy félre eső magányos szobában s ott kifogja valaki hallgatni, mit beszél anyjával? az előtt bizonyára nem fogja magát tettetni.

Hamlet, anyjához hivatva, előbb érkezett a szobába, mint Genutha, s ott egy szegletben egy csomó gyékényt látott meg, a minőkkel akkoriban minden éjszaki fejedelmi paloták padlója volt fedve. Itt elkezdett bolondos ugrásokkal alá s fel szökellni, kukorékolt, mint a kakas s a kezeivel csattogott hozzá, mint az szokott a szárnyaival, s végre felugrott a gyékényre.

Egyszerre megérezé, hogy az alatt emberi test mozog s kardot rántva, keresztül szúrja azt, s azzal kihurczolva, elrejtí.

Ekkor jő Genutha, s elkezd fia örült magaviseletén sirni panaszkodni; de mint bámul el, midőn Hamlet egyszerre megváltozva áll előtte, s irtóztató szavakkal mondja el neki apja meggyilkoltatását, s szemére hányja a gyilkossali frigyét. Az anya elborzadva fia szavaitól, felfogadja, hogy nem fogja őt elérni, így e beszélgetésből semmit sem tudnak meg, mert a böles tanácsnok, ki azt kihallgatandó volt, úgy eltűnt, hogy senki sem találja.

Hamlet ennek holttestét szétdarabolta s a sertéseknek vetette, s mikor legjobban keresték, azt mondta nekik, keressétek a sertéseknél, talán azok ették meg a vén bolondot. Az udvariak e mondást is pompás bolondságnak találták.

De Fengo folyvást gyanakodóbb kezdett lenni. Otthon nem merte Hamletet erőszakosan megöletni, hanem elküldte Britanniába, melynek királya az ő esküdt fegyverszövetségese volt, az előbbi két megbizott emberével; kik azon titkos izenetet vitték a királynak, hogy Hamletet ölesse meg.

Hamlet jól látta a veszélyt. Titokban felkérte anyját, hogy azon nagy termet, mellyben Fengo harczosai szoktak lakmározni, egy hosszú csomós kötéllal, mint valamelly virágfüzérrel ékesitse fel, s elú tazása napjához esztendőre rendezzen nagy ünnepélyt fiának halotti torára.

A mint már a tengeren voltak, Hamlet leitatá kíséreit, s akkor felkutatva poggyászaikat, meglelte mostoha apjának titkos izenetét, akkori idők módja szerint fatáblába befaragva. Azonnal megváltoztatá az írást, azt metszve helyébe, hogy a britt király adja hozzá leányát nőül, kíséreit pedig nyakaztassa le. A küldöttek, nem tudva olvasni, gondtalanul adták át a hozott fatáblát, mire a király nagy lakomát rendezett, mindnyájokat meghíva hozzá.

De Hamlet sem enni, sem inni nem akart az egész vendégség alatt, s általában olly kedvetlenül viselte magát, mintha restellne ott lenni.

E különöség okát kitudandó, oda küldött a király egy kémet Hamlet ajtajára hallgatózni, midőn társai kérdezősködtek tőle, hogy mért nem eszik? csak nem gondolja tán, hogy mérge van az étkekben? Hamlet azt felelte:

— A kenyér vérrrel volt kelesztve, az ital vas után izlett s a húsnak halott szaga volt. Maga a királyné pedig szolgálónak látszik, nem szabadnőnek.

A király esodálkozva hallá e mondatot kémeitől. A hercege kísérői ki-nevették ugyan e beszédet, de a király utánjárására küldt, hogy csakugyan a kenyér, melly az asztalon volt, olly buzából készült, melly a csatatéren termett, — a kút fenekén, mellyből a vizet merítették, két rozsdás kard feküdt, s azon sertések, mellyeket a vendégségre leöltek, történetesen egy rabló hulláját ették meg.

Hanem azt honnan tudhatá meg Hamlet, hogy a királyné nem eredeti szabadnő? mert előbb valósággal a király rabnője volt. Ezt magától Hamlettől kérdezé meg a király, mire ez azt felelte:

— A királyné felemelte a ruháját, hogy be ne piszkolja a földön, ezt született fejedelemnő nem cselekedte volna.

A király átlátta, hogy Hamlet bölcös ember s nőül adá leányát, kísérőit pedig megöleté.

Ezen meg Hamlet jött dühbe, s haragosan követelte a királytól társai vérdíját, a mit az, csakhogy kiengesztelje, lefizetett neki. A vérdíjban kapott aranyat Hamlet megolvasztá és beletölté két üres bodzafa pálczába.

Igy élt azután egy esztendeig nagy boldogan szép nejével együtt a britt király udvaránál, mindenkitől bölcös és derék embernek tartatva.

A mint azonban elutazásának évnapja közelgett, elhagyá nejét s kis gyermekét s hajóra ülve ismét egyes egyedül szállt ki Jütland partján.

Épen eltávozásának évnapja volt, s a nagy teremben Fengo és bajnokai boros kancsók mellett vígan ünnepelték Hamlet halotti torát, midőn egész váratlanul közibök lépett. Láttára visszarettentek, de a mint megszóllalt, ismét visszatért a jó kedv. A régi jó bolond volt ő ismét, s mi lehetett volna bolondosabb gondolat tőle, mint hogy saját halotti torára megjőjön.

Hamlet még azzal növelte a jó kedvet, hogy ruháit felövezve, csodálatos tréfák között elkezdé táncolni, s maga töltögette a bort a vitézek kupáiba.

Végre azt kérdezték tőle, hogy hol vannak a kísérői? erre elővette a két bodzafatot, mellyekbe azoknak vérdíjja volt öntve:

— Ez az egyik — ez a másik.

Ezen ismét jót kaczagtak; Hamlet azonban végre maga is ittasnak tette magát, elkezdett a kardjával hadonázni, míg utóbb saját újját vágta meg vele; mire, hogy több kárt ne tehessen magában, egy nagy szeget ütöttek a

kardján és annak tokján keresztül, úgy, hogy azt nem lehetett többet hüvelyéből kihúzni.

Végre a dorbézolók egyenkint elázva a bortól, eldülőngtek fűlő helyeikben, Fengo hálósobájába vitette magát, mindenki ittasan hevert a leterített gyékényeken. Ekkor Hamlet leereszti azt a csomós kötelet, mellyel a teremtet koszorú gyanánt anyja felékesíté, s azokkal a fahorgokkal, miket a tűzben megkeményített, sorban ráhurkolja a hosszú kötélre az ittas lovagokat s valamennyit úgy egymáshoz kötözi, hogy mocczani sem tudnak.

Azzal felmegy Fengo hálósobájába, hol atyja gyilkosa alszik. Örök és csatlósok mind mámortól elnyomva fekszenek az ajtóban. Hamlet szép csendesen leveszi Fengo ágya fölött függő kardját s saját magát akasztja helyébe. Akkor megrázza nagybátyját s tudtára adva az ébredőnek, hogy atyjáért bosszút állni jött, ez hirtelen lekapja a falra akasztott kardot, de azt nem lehet kihúzni a keresztül vert szög miatt, Fengo, hasztalan kiáltozva segély után, az ifju csapásai alatt elesik.

Hamlet ekkor üszköt vet a várba s azt a menekülni nem tudó lovagok fejére gyújtja. Mind ott vesznek, s az éjben messze világló égésre összegyűl a körül lakó nép; nem találnak egyebet már, mint romokat, elhamvadt csontvázakat pánceszélba öltözve, Fengo is vérébe fúlva. Senki sem tudja, ki tette ezt? Ez alatt Hamlet titokban híveket gyűjt s egyszerre föllépve velök, elmondja a népnek tettét, a gyilkosságot és a bosszút.

A nép gondolva, hogy ki olly sokáig tudott magán uralkodni, jó uralkodó lehet, elfogadja őt fejedelmének.

Nem sokára három hajót felszerelve, s megrakva legjobb ifjaival, nagy pompa közt indult el Hamlet, Britanniában hagyott nejét meglátogatni. Ott öröm és diadallal fogadták; a király nagy vendégséget adott, de a mint a legelső áldomást akarta inni Fengo egészségére, mondák neki, hogy az már nem él, Hamlet által megöletett.

Ámde Fengo és a britt király fegyverszövetségesek voltak, s felfogadták, hogy egyik a másik halálaért bosszút fog állani, bárha tulajdon rokonai ellen is. — Azon időben nem arra volt az embereknek gondjuk, hogy tisztességesen meghalassanak, hanem hogy haláluk meg legyen bosszulva.

Az eskü teljesítésre várt, de Hamlet a király leányának férje volt s azon felül vendége is.

A királynak mást kelle kigondolni, hogy Hamleten bosszút álljon.

Magas éjszakon, Skoczia hegyei között élt egy királyi amazon, Hermoda, kinek szépségéről és eszéről sokat beszélt már a hir. De a milyen szép és okos, olly harcziás és kegyetlen is volt a királyi szűz, kinek annyira ment férfigyűlölése, hogy a ki őt szerelmével merte megkinálni, azt irgalom

nélkül megölé. Nem egy ifju hős, a ki őt meglátta, adózott már fejével szíve miatt.

A király tehát azt gondolta ki, hogy miután az ő neje meghalt, Hamletet elküldje Hermodrudához, hogy azt az ő számára nőül megkérje.

Hamlet elindult kíséretével együtt a leánykérésre. Előbb azonban egy paizst készítetett magának ezüsből, melyre elmés és merész tettei körül fel voltak vésve, egy egy rövid mondat által magyarázva. E paizst magával vivén, hosszú fárasztó út után eljutottak Skóéczia rengetegein túl, sötét völgytorkolatokon, örökké ködlepte mocsárokon keresztül egy szép zöld árnyékos völgybe, mellyen átlátszó patak csergedezett végig. Itt Hamlet lenyergelteté lovait s a meleg déli verőfényben ledőlt egy hárs alá társaival együtt pihenni. Ott elnyomta mindnyájukat az álom.

A mig idáig értek, minden lépten, nyomon kísérték őket az erdőkben, a mocsárok rejtek útjain Hermodruda kémei s a mint észrevették, hogy a jövővények alszanak, tudósíták asszonyukat.

A királyné rögtön odasietett, hogy meggyilkolja a vakmerőket, azonban a hogy meglátta a szép, deli királyfiút, ezüst paizsával betakarva, szánalmat érzett iránta s mire végig nézte a vértre metszett eseményeket, már akkor a szánalom szerelemmé vált szívében.

Hermodruda új érzelmektől égve, eddig ismeretlen gondolatok közt tért vissza várába az alvó ifjutól, ki nem sokára maga is megérkezék oda kíséretével együtt, s üdvözölve a királynét, átadá neki a kettős fatáblát, melly kívül a király aranypecsétjével lezárva, annak házassági ajánlatát tartalmazá.

A királyné felbontá a küldeményt s Hamlet bámulatára azt olvasá ki belőle, hogy a király Hamlet számára kéri meg Hermodruda kezét, elszámálva annak hősi tetteit.

A szerelmes hölgy szívéből olvasott, nem a levélből, s Hamlet először járt életében úgy, hogy nem tudá, mi történik vele?

A büszke amazon mosolyogva és pirúlva nyujtá neki kezét, asztalához és maga mellé ülteté; a mit a bor meghagyott a királyfi eszéből, azt elvevék a szép szemek, hogy végre is elfelejté szelid nejét, és kis fiát, kiket honn hagyott, s elbűvölve omlott a bűbajos szüz keblére, mellyen férfi szív az előtt nem dobogott soha.

A vazalok összehivattak, a nászt nagy pompával megülték, s Hamlet mintha a feledés kelyhéből ivott volna, boldog mámorban tölté a csodás szerelem hónapjait, s nem gondolt egyébre.

Végre vissza kellett térnie Britanniába, hogy a királynak tudtul adja új házasságát s hogy kis fiát újra lássa.

Hermotruda féltve Hamletet, mellé adott kíséretül egy sereg vitéz skót ifjút s úgy bocsátá őt el magától. A britt király már várt rá; míg ő gyönyöre perceit élvezé, addig emitt a halálos aczélt köszörülték számára. Ha meg kellett Hamletnek halni egyszer, mivel Fengót a király bajtársát megölte, meg kellett volna neki halni százszor, a miért leányát meggyalázta, más nőt vevén feleségül.

Midőn a britt határra ért, eltaszított neje eléje jött az úton, kis gyermekét karján hozva. Mindent tudott már. Nem jött sirni, panaszkodni, nem szemrehányásokat tenni Hamletnek, hanem azt jött tudtára adni, hogy óvja magát atyja haragjától, mert az halált esküdött fejére.

Hamlet, ezt megtudva, öltönye alá finom pánczélinget vett magára s úgy ment a király elé. Ez mosolygó barátsággal fogadta hitszegő vejét, s maga mellett hagyá jobbfelől lovagolni egész vára kapujáig. Itt a felvonó híd előtt a britt udvariasan maga előtt bocsátá az ifjút, s a mint előre léptetett, hátulról hirtelen ráhajítá kelevészét; hanem az erős pánczéling feltartá a halálos döfést s Hamlet kardot rántva visszakiálta hátramaradt skótjainak, kik párosával lovagoltak a brittekkel egy sorban. Hirtelen kirepült minden kard a hüvelyből, iszonyú harszó zaj támadt, a két sereg leterelte egymást a vár alatti sikra s ott harszoltak elkeseredett tusában, míg az éj le nem szállt, a midőn a király lovagai visszatértek a várba, Hamletéi pedig az erdőbe vonultak.

Mind két részről sokan hullottak el, Hamlet megszámlálta halottait és elborzadt.

Nagyon sokan feküdtek ott.

Előre ellehetett gondolni, hogy más nap a király összegyűjtött erővel fogja őt megtámadni, s hogy álljon neki ellent megfogyott erővel?

Ekkor azt gondolta ki, hogy mind azokat, a kik az első csatában elesetek, felkötözteté lovaikra, megmervült kezeikbe szoritatta a kiszegzett dárdát, s minden két élő közé egy halottat oszta.

A mint a hajnal szürkült, már harsogtak a király seregének trombitái, s jött az megujult erővel, számtalan hadat hozva Hamletre.

Ekkor Hamlet előjött a maga seregével az erdőkből, s a mint a brittek meglátták, hogy a holtak ismét lovon ülnek s mind azok, kiket ők előtte való napon megöltek, azon halaványon, véresen rohannak rájuk, kiszegzett dárdával, — rémitő borzadály fogta el mindnyáját. Be sem várták a támadást, elhánták vértjeiket s elfutottak a csatatérről; csak kevesen maradtak ott ellentállni, azok az utolsó emberig elhulltak, az utolsó volt a király.

Hamlet ekkor mind két nejét magához véve, hadi prédájával megrakta hajóit s visszatért saját országába.

Ott sokáig uralkodott bölcs fejjel és erős karral, harszban dicső és sze-

relemben boldog. Ha egy karjára néha négy ellenség is jutott, miért ne juthatott volna szívének is két szerelem?

Azonban ekkor Rorik a főkirály meghalt, s utána Wiglet következék, ki féltékenyen nézte a jutlandi alkirály növekedő hírét és erejét, s e miatt harezra hívta őt fel.

Hamlet jól ismeré Wiglet túlnyomó erejét, de azért elfogadta a kihívást. Csak egy aggodalma volt: Hermotruda sorsa, ha ő elvész. De a bátor amazon fegyvert öltött s férjét buzdítva együtt szállt vele esatára, mellyből Hamlet nem tért vissza. Ott esett el minden hiveivel együtt a leghősiebb viadalban. Ez szokott a vége lenni minden északi hőskölteménynek.

Mennyi erőtudattal kellett birni a nagy britt költőnek, ki Hamletet a költészetben megérdemlett nagyságára emelte, hogy ennek tettgazdag életéből épen azon részt fogta fel, melly csupán lélektani ábrákat mutat, holott a későbbi tárgyak sokkal ragyogóbbak, sokkal tömöttebbek regényessel és csodálatossal.

A mult századbeli vitézi regények irói bizonyosan inkább a britt királylyali eseményeit választották volna, s az újabbkori dráma készítő hivatalok nem hiszem, hogy igen csinos vaudevillet ne tudnának készíteni Hamlet és Hermotruda történetéből, s nem utolsó ötlet volna illy czimü darabbal lepni meg a közönséget: „Hamlet, mint okos ember, vigjáték, tánczokkal és énekekkel. △

SZERELEM VISZHANGJA.

LÉVAY JÓZSEFTŐL.

1.

Szerelmemet oh leányka!
Csalfának ne véljed;
Szeretem hív szerelemmel
Gyönyörű személyed.

Nem pityergek, nem sohajtok
Holdvilágos estve,
Megemészto bubánat sincs
Két orcámra festve.

Az is igaz, hogyha eszem,
Jól esik az étel
S pohár mellett sohse szoktam
Ülni hosszú képpel.

Tudom, hogy így ád az isten
Erőt, vidámságot;
Erős vagyok, vidám vagyok,
Azt magad is látod.

De azért, hogy ígyen élek,
Ne illess gyanúval;
Beteg a szív, beteg hogyha
Meg van rakva búval.

És ha volnék vékony pénzű,
Elsáppadt poéta,
Magad is megsajnálnál, vagy
Kinevetnél néha.

Szerelmemet oh leányka!
Csalfának ne véljed;
Szeretem hív szerelemmel
Gyönyörű személyed.

2.

Kökényszemed égő parázs,
A derekad karsu darázs.
Ingó bingó rózsafa vagy,
Kivirított viola vagy.

Azt mondom a rózsafának:
Beh szeretlek, beh kívánlak!
Árnyékoddal hajolj reám,
Leveledet hullasd reám!

Azt mondom a violának:
Jere hozzám bokrétának
Kalapomhoz bokrétának
Életemhez vigasságnak.

Kökényszemed rajtam legel,
Egy szót sem szól, mégis felel,
Mennyszágom benne ragyog
S azt mondja, hogy tied vagyok.

3.

Oh ismerlek, nem vagy rózsza,
Nem vagy viola;
Azt is bánom már, hogy hozzád
Szóltam valaha.

Mert ha volnál rózsabimbó,
Megátkoználak
És ha volnál viola, most
Elhervasztnálak.

Bolygó méh vagy, egy virágon
Soha, meg nem ülsz,
Mézes ajkkal sebet ejtesz
És tovább repülsz.

4.

Kifelé áll a szekereim rúdja,
Szellő lovam még a mezőt rúgja....
Gyere haza édes lovam Szellő!
Menjünk innen, mint a sebes szellő.

Borul, borul, borul az ég alja,
Sírok, sírok, de senkisé hallja
Hull a könnyem záporosó módra,
Bánatomat azért el nem óltja.

Éjjel nappal feketében járok,
Nem néznek már én rám a leányok.
Nincs már nekem senkim e világon,
Sem szeretóm, sem egy jó barátom.

Czofel, czofel édes lovam Szellő!
Iramodjál, mint a sebes szellő;
Gyorsabb legyen alattam négy lábad,
Mint ahogy az égi madár szállhat.

Repülj innen holnap viradtáig
Akar a nagy operenciáig
S holnap után olyan messze vágtsass,
Hol eszembe sem jut ez a váras!

VAD VIRÁGOK.

FLÓRÁTÓL.

Az én lelkem magányos zöld mező,
Alföldi róna, méla pusztaság,
Mellyen tenyész igénytelen dalom,
E sok könnyharmatos kis vad virág.

Nem ápolá kertész szorgalmasan
 Ugy nőttek ők, mint természet adá;
 Ébreszté, az érzelem-napsugár
 S az ábránd délibábja ringatá.

El eljárók néha virágokért
 E nagy mezőre, hol merenghetek
 S kiválogatva a tarkábbakat
 Szerettimnek bokrétákat szedek.

De minden eltörött levél után
 Sohaj száll; mert ha e virágokat
 Leszedtem — majd az ébredő tavasz
 Hoz-e helyettök ismét másokat?

AZ UT MELLETTI KERESZT.

VAS GEREBENTŐL.

Te, két lábu féreg!... átkot mersz szórni az égre? azt gondolod eléri nyelved
 azt a nagy magasságot, melyre mikor fel akarnál nézni: még a nézésben is megfájdul a nyakad?

Talán daczolni akarnál? mert összehordtál egy rakásnyi követ, melyre ráfogod,
 hogy örökre fönnáll!

Hát nem ösmered azt a nagy hatalmat, melynek elég annyi, hogy rongy munkádon az időt rajt feleli, s egy pár száz esztendő mulva annak a kőhalmaznak maradvékát sem lelnéd, hogy belőle emlékezet okáért egy kisebbet raknál.

Büszkén állsz! ne hidd, hogy birkózni akarjon veled az ég; nem láttad fúni azt a semmit, a láthatatlan szelet, melynek nincs annyi megfoghatója, hogy megláthasd, milyen? s ez a semmi a tölgyerdőt gyökereig hajtja.

Ott állt a falu, a maga helyén, hívják akarhogy, az mindegy; a nádas tetejü házak nem kérőztek a városba, — a nap ide is besüt, s a komáromi kalendárium ide is megmondja, mikor lesz en meleg, s lesz-e hó a télen?

Azt is mondhatnám én: így hívták ezt a falut, vagy úgy; de hála istennek nem a rétemet keresem a határban, hanem embert; az pedig mindenütt egyforma, és hogy én se mondjak róla nagyobb rosszat, mint a többi: azt mondom, hogy az ember egytől egyig gyarló.

Hej! a legtöbbnek de kevés jó fér be a száján; van ugyan a kanalának dolga, mert hisz gondját viseli a szája ízének; de ha megkésett az asszony a konyhán, mert a nyers fa mellett lassan melegedett a lé, ... uram bocsá, a helyett, hogy annak az istenáldott falatnak elejbe egy jó szót küldene ki a száján, még inkább azt káromkodva várja.

Pál István szakasztott ilyen volt, akar őt fogjam elő példának okáért.

Ha a kése életlen volt, összevissza kerítette magát az angyalt is; pedig ki halotta valaha, hogy az még arra is ráérjen, hogy Pál Istvánnak, vagy akárkinek is a kését köszörülje.

Nedves volt a taplója; előkapta a Pontiust, meg a Pilátust, pedig nem az ejtette a vászonkorsóba, hanem Pál István.

Meg mikor a kis bornyu belefördült a kútba, ... neki esett az apostoloknak, a helyett, hogy nagyobb kávéat csinált volna a kútjára.

Elég az hozzá, hogy Pál István beszédében kevesebb volt a jó szó, mint a káromkodás, — s minthogy őt kaptam elő a hozzá hasonló ezer meg ezer közül; hadd mondok el az ő történetét.

Előkerül ezen beszédben akkor a felesége is, meg a lánya, meg egy szegény zselléraszony fiától, aztán ki is még? ... ugy... most jut eszembe, az öreg Vincze, kinek az a kétkerekű leptikája van, mellyben koldulni jár a szegény öreg. Hegedűje is van neki, azt hiszi a jámbor, hogy a hegedű még keservesebben szól, mint ő; pedig a ki azt a két talyiga kereket nyikorogni hallja, előbb gondolná, hogy az öreg hájat kér, mint krajezárt.

No, de kezdjük mindjárt Pál Istvánon magán.

Épen hallom, mikor kikiált a konyhába: „te asszony! verjen meg az a...!”

Szinte tudtam, hogy ilyen beszéden kapjuk; im, most is valakit mást biztat, hogy verje meg a feleségét, ugyan miért?

„Nem tudod elhozni azt az ebédet, hogy ez meg amaz.”

„Nincs még tizenkettő” mentegetődzék az asszony.

„Üssön beléd, nem mondtam előbb, hogy éhes vagyok, ugy-e?” zúgott odább a másik, bizonyságomúl, hogy Pál István még az ételt is káromkodva várja, nem is említvén azt, hogy most mindaddig istentelenkedik, míg az asszony eleibe nem teszi a tálat.

„Hát az a lány hol van, nem tudja behozni az ördög?” lármázott az ember ujra, mire a lányt a konyhában majd a nyavalya törte ki, majd megmondom miért?

Megbomlott ezen házban a jó rend, ha a gazda honn volt; a ki kaszált, azt kapálni hajszolta, a melly eseléd vasaltatni akart, annak azt mondta: fogj be; ... a ki vizet mert, rárivallt: nincs más dolgod? eselédet, asszonyt, gyereket összevissza zavart, csak hogy káromkodnivalója legyen.

Néhány hét óta a leányra került a sor, ... „nem eszed a kenyéremet — azt mondja Pál István nagy mérgesen — férjhez adlak, erre arra, ...” a mint szokása volt ökelmének, hogy toldalékkal mindig hozzávetett egyegy kanászimádságot.

Ritkán ijedne meg lány az ilyen fenyetéstől, de Pál István azt is megmondta, hogy kihez adja; 50 esztendőszomszédjához, pedig az ilyen vőlegény aligha kell annak, a kinek ugyanis van egy szeretője, pedig szép.

Maga is az volt; ugy kell neki.

Mintha csak összeválogatták volna őket. Mikor az itatónál egymás mellett álltak, s az elmenőnek a szeme rajtuk akadt, ha leány volt, nem a legényt; ha legény volt, nem a leányt irigyelte; ha már az isten illyetenkép megteremté őket, azt gondolák, összevalók: így pároson nézésnek is szebbek.

Nem adták, vették ők a szót, beszélt helyettük a falu; néha, azaz hogy akár

hányszor saját fülük hallatára mondták még a vének is: gyermekeim összevalók vagytok.

Illyenkor ők is összenéztek, szót sem szóltak egymásnak, azaz, hogy nem is kérdezősködtek; de meg mit a bámulók mondtak, arra sem mondták, hogy nem igaz.

A mezei munka után, alkonyat felé, mintha valaki hívogatta volna őket a gyalogútra, mindig együtt jöttek haza; néha szó nélkül is megtörtént ez a kis útazás; hej pedig jobban esett ez a szótlanság, mint mikor az urfi meg a kisasszony óra hosszat cseveg a kanapén, csakhogy olyan czifrán esik ki a sok rózsa, liliom, csillag, bársony, márvány, a mellyikből tudni illik az urfi mondásakint, a kisasszonynak a képe, szeme, szája, keze, lába, meg a nyaka van . . . mondom ettől a sok czifraságtól azt sem hiszi az ember, a mi talán igaz.

Soha sem mondja a paraszt legény, hogy az Örzse képe olyan, mint a rózsa; de nem is pingálja ám magát Örzse; azt sem mondja, hogy a válla márvány; mert még, hála istennek, falun nem ment ki a módiból a nyakkendő! Azt sem mondja Pista, milyen a leány szeme, — beéri vele ha látja; de meg nem is keresgél ott csillagot, inkább keresné a csillagok között az Örzse szemét, csakhogy az ollyankor alszik, azaz, ha tud.

Még itt a falun nem szorultak czifránál czifrább hazudságra a legények, valamint városban is jobb volna, ha a szerelmem szép kisasszony ajtót mutatna az ollyan úrfinak, a ki mindent úgy darabszám eldicsér, a kezéről, a lábáról, a fogáról . . . orezájáról, a nyakáról mondván el valamit; mert elhihetik nekem, hogy annak a gyönyörű lepkének a szárnyáról is lemarad az aranyos por, ha az ember a kezébe veszi!

Szerelmem, szerelmem, néma a te nyelved; . . . de jó az a meg nem mondott titok! nem azért mintha nem szeretné kimondani az ember; mondja, de majd máskor, — akkor is csak s u g v a.

Hohó! hová keveredtem? Pál Istvánt az asztalnál felejtettem, s a szeretőkről is akarok mondani valamit.

Addig járták ők a gyalogútat, hogy a szomszéd, az az ötven esztendő ember, kit fősვნენსéből, kit mi, megsokallta, hogy a mint az ő fundusán átmegy a gyalogút, napról napra szélesebb lesz, s az ő nagy fejével nem volt rosszul gondolva, hogy a kik azt járják, nem annyira egymás után, mint egymás mellett mennek.

Rájuk leskelődött, s a lány apjának jól megtoldva mondta el a dolgot. Ezóta fenyegeti erre, arra, hogy a leányt férjhez adja a szomszédjához, a legénynek pedig ment ollyan izenet, hogy illyen, ollyan, meg amollyan, szedtevedte koldus kutyája, gyűtment, szeméten hányt, zsellérmaradék . . . és a többi . . . rá ne merj az én leányomra nézni, nem koldusnak neveltem én azt föl.

Tehát gyanította a gazda, hogy Pistának nem ő tetszik, hanem a leány.

Valamint azért is dörmögött és káromkodott Pál István, hogy a leánynak meg nem a szomszédja tetszik, hanem Pista.

„Kimenjek érted? te! . . . böggött egy nagyot elkerítve az apa — majd behozlak eszed nélkül, tudom!“ végzé be egy másik káromlással, mellyre szentül hitte, hogy a leánynak az esze is megjön.

„Mit akar apám uram?“ kérdé siró szemmel a lány.

„Ne böggj . . . azt a Pontius Pilátusodat, . . . ne böggj, azt mondom; holnap reggel átjönnek a kérők.“

Maga maradt a gazda . . . ette az ételét, kényelmesen turkálván a tálban, senkinek sem volt utjában, akár a széléről, akár a közepéről kanalazgatta a megtetszett falatot.

A mi beleváló volt, sava borsa, — belefőzte az asszony, csak az istenáldás hiányzott belőle; mert azt nem fazékban főzik.

Elfakadt ríva Vincze bácsinak a hegedűje az ablak alatt, s a mint kifért a száján az öregnek, énekelt egy egetverő éneket, hogy Pál Istvánnak ijedtében a kanál is kiesett a markából.

Pénzért én sem igen hallgatnám el, mikor az öreg Vincze hegedül; de még sem tudnám elnevetni magamat, — tudja az ég, mi lehet az oka, mikor ő huzta a hegedűt, minden pénzem kikészült a zsebből.

Még az eb sem ugatta meg; mintha tudta volna, hogy annak elég a baja, kisebb gondja is nagyobb annál, hogy a falusi kutyákat bosszontani kívánná; de Pál István túltett a kutyáin, pedig ha jól tudom, hat volt az udvarán.

„Asszony! — kiabált a feleségének — elverd azt a vén kötnivalót az ablak alól, mit ordít a számba?”

„Már mért nem maradhatna kinn, ha az isten nevében jött?” — szólt az asszony annyi bátorsággal, a mennyit az uristen rovására mert csak elmondani.

„Mit kiabál?”

„Hadd kiabáljon — mondja az asszony — a ked részét is ez imádkozza le, van neki miért föltáltani a száját.”

„Elverd azt a menyországba verbuváló dicsőségét a vén üdvösségének . . . !”

„Uram ne vigy a kisértetbe!” rémült el az asszony, szavába kapván a dühbe jött gazdának.

„De csak hadd vigyen, akár odább is, — morgott rá Pál István — vigye veled azt a koldus kutyát is.”

„Igy bánik ked azzal a szegénynyel, a ki szegénységében is az istent dicséri.”

„No csak dicsérje tovább is; a mint látom a tavali dicsérete nem sok hasznot hozott, neki; megevő kenyere sincs talán.”

„De van neki, a mi kednek nincs . . . nyugodt lelkiismerete.”

„Kinálja meg vele a csizmadiát, ha varrna érte neki egy új sarut, mert a mostaniból kilátszik a lábujja.”

„Hadd lássék . . . válaszolt pártfogólag az asszony — az apostolok is meztláb jártak, mégis oda jutottak, a hova ked nem megy.”

„Ha hínának sem mennék, istentelenkedék a férfi.”

„A szájával veri ked az istent.”

„Én meg ezzel a somfával téged, ha el nem lódulsz, hogy a jég verjen el valahol.”

„Kimegyek, kimegyek . . . mondá elkeseredetten az asszony, az ajtót is beteszem, hogy a szavát se halljam kednek,” — toldá végül sűrű könyhullatások közt menvén a konyhára.

Az öreg Vincze mindegyre hegedült, mellynek a nótája csak akkor hallatszott, mikor maga Vincze nem hallatszott, s míg a tüdejébe beleszedte a szuszt.

Alighogy készen volt az egyik verssel, megint újra kezdte a másikat, két annyi erővel . . . Még a talyigás számár is egyet csapott a fülével, a mint az erős hang az agyába lódult, — valamint Pál István is újból elejtette a gombóczoş kanalát.

„Gyere be te Örzse!” — riadt a konyha felé, mire belépett a leány.

„Mid vagyok én neked?” kérde nyersen az apa.

„Édes apám ked nekem.” — mondá a lány, csakhogy azt az édest vajmi keserűen mondta.

„Parancsolok-e én neked?”

„Soha sem tagadtam én azt apám uramnak,” — mondja a lány, elhagyván az édest, és meguramozván az apját, minthogy éppen olyan nagyon ráérett a parancsolás.

„Van-e piszkafa ottkin?”

„Nem tom”... apám uram... hebegé a leány, azt gondolván hogy az engedelmesség, parancsolás és a piszkafa mind az ő számára lesz, — egyet gondolt tehát időnyerésért, s azt mondá még... „majd keresek egyet apámuram, ha talállok.”

„Találj is, mert akkor én keresek egyet, neked találom ám, a mit megtalálok.” magyarázkodék az apa.

„Hát mit csináljak azzal a piszkafával?” okoskodék a lány eligazodni kívánván a dologban.

„Verd el azt a vén gazembert az ablak alól!... legalább máskor megemlékszik és nem hozza ide az ördög... erre arra” és a többi.

„Megyek édes apám” — felele a leány, s a konyhában meglelvén a piszkafát azt egyik kezébe, s egy tányér lisztet a másik kezével a köténye alá fogván mind a hat kutya kíséretében az utca felé indult.

Vincze meghallván az utcaajtó nyikorgását, abba hagyta az éneket, és alamizsnát várván jó előre rákezdé:

„A mit nekem szánt kigyelmetek!...”

(Szegény ördög, ha tudná ked, mit szánt kigyelmednek Pál István.)

„Fizesse meg az uristen, — folytatá még odább — és adjon ezer annyit helyette.”

(De jól esnék Pál István ő kigyelmének).

„Ha ezen nem, hát a más világon” folytatá jó szívvvel az öreg Vincze.

„Maradjon a tied” dörmögé magában Pál István, a mint hallotta a viszonzást, és alig várta, hogy a puffanásokat hallhassa.

Hallotta is, mert Örzse a lábálá keveredett ebeknek osztá ki a piszkafát, a lisztet pedig a talyigából kihajuló Vinczének nyakából lelogó tarisznyába üritette.

Zupp, ... zupp, ... zupp, hangzának a gyorsan kiosztott ütlegek.

„Ugy kell neki!” mormogá Pál István azon jó hiszembben, hogy a lánya bezzeg engedelmeskedik.

Ugyancsak mindjárt hallotta a kutyalármát, mellyről igen könnyen eltalálhatta, hogy nem a kutyák bántanak valakit, hanem megfordítva a kutyákat bántja valaki.

Mérgesen fordult az ablak felé, éppen akkor üritette a lány a lisztes tálat a p j a u r á n a k szemeláttára, Vincze pedig sugva kezdett beszélni a lánynak.

Csak az a baj, hogy némely ember mikor sug, éppen olyan zörejjel teszi, mintha kiabálna, ezért nyitotta ki Pál István félig az ablakot.

„Mekkorákat ordítottam — mondja Vincze a lánynak — hallhattad, hogy én vagyok idekinn.

„Nem mertem kijönni — válaszolt Örzse — míg aztán apám nem küldött,“ sugá tovább, nem mondván, hogy az apja p i s z k a f á v a l küldötte.

„Mindjárt gondoltam, hogy itthon van, — folytatá Vinceze, mert máskor hamarabb kijöttél, . . . azért csak kurtán mondom édes gyermekem, hogy Pista szeretne veled beszélni.“

Az volt ám nagy esoda, hogy Pál Istvánt meg nem ütötte a guta, azaz jobban mondva, hogy ő maga ki nem szaladt végig verni a postát.

„Megmondhatja ked neki, — beszélé a leány, — hogy édes apám férhez akar adni.“

Kevés híja volt, hogy Pál István ki nem kiáltott az ablakon, — tudni illik először azt, hogy igaz, másodszor még a tetejébe valamit az ő saját módja szerint. Ugy segített magán Pál István, hogy ha nem mondta is, de legalább eldörmögte.

„Rosz hírnek elég lesz — mondja Vinceze, — hanem azért ne essünk kétségbe, a tisztelendő ur ugyanis szelét vette a dolognak, s azt mondta, majd annak a vén szomszédnak megmondja, hogy ötven esztendősen nemhogy új bolondságon törné jóra való ember az eszét, hanem azt is megbánja, a mit eddig tett.“

Pál István eltartotta a szót, hanem a tisztelendő ur tudom elborzadt, ha megilmodta, a hogy Pál István elkerítette. Valamint Örzsenek sem esett nagy vigasztalódására a tisztelendő ur közbenjárása, minthogy édes apja nem igen járt arra, a merre az urnak a nyáját a tisztelendő ur vezette; azt is jól tudta, hogy a mely vén ember asszony után bolondul, csak úgy marad veszteg, ha megkötik.

„Ne sirj gyermekem, vigasztalá Vinceze a könnyező leányt, — még nincs itt az esküvő napja, — addig gondolunk valamit. Estére, mikor apád a kocszába megyen, jer le az út melletti kereszthez, ott vár reád Pista.“

„Ott leszek,“ mond a lány, s bement a házba.

„Meg én is, ilyen olyan, meg amollyan“ gondolá, de csak gondolá, Pál István, talán még ezifélekben is, . . . csakhogy nem mondom el.

Emberséges embertől is sok volna, hogy ennyi békeséges türeése legyen, mint volt Pál Istvánnak, csakhogy a ki nagyot akar ütni, előbb hátrafelé nyújtja ki a kezét Pál Istvánnak tehát, én mondom, elhihetik, ilyen forma dolgon járt az esze, azért hallgatott úgy.

Mult az idő, Pál Istvánnak ott járt az esze, a hova Örzse lánya akart menni. Nem sokat gondolt ő azzal, hogy ötöt nem is hívták oda, talán jobban készült, mint lánya, mert minduntalan körülnézett, valljon nem feled-e el valamit? s mikor az ajtó sarkához került a szeme, mindig azt mondá, hogy: m e g v a n!

Pedig ki nem tudná, hogy a falusi ember az ajtó sarkában szokta tartani a — b o t j á t.

Alkonyat felé szüntelen dörmögött, mint a kakukkos óra, mielőtt ü t n e, öt percbezel előbb egyet k e r r e n t e n i szokott.

Kinosan várta a lány, hogy az apja a kocszába téved, de csak nem akart lódulni. Kétszer hozatta tele a zöld korsót v i z z e l, mindig ivott. Tudta a lány, hogy az illyentől el nem vesztí szomját az öreg, . . . de hát mért nem megyen a kocszába?

„Add ide a pinczekulcsokat, te lány!“ szólamlék meg végre.

„No valahára! — gondoló a lány, — akárhova, mégis elveri a szomszár.”

„Fogjon be a szolgál a szányba” parancsolá odábbb.

Az is megtörtént olyan hamar, a hogy csak lehetett két ember keze után; mert a lány is segített.

„Be van fogva, apám uram!” jelenté Örzse.

Kiment az öreg, fölült a szánba; a két csikóló nyughatlanul várta, hogy már megindítsák.

„Csett ne!” hallék a biztató szó, s az öreg a kapu felé hajtott.

„Hála Istennek” mondá vagy háromszor a lány, s alig várta, hogy a kaput betehesse, mikor az öreg nagy zajjal mondja:

„Hohó! azaz, hogy megállj, a mint hogy megis állt.

„Itthon feledtem valamit!”

„Nem lesz szerencséje apám uramnak” bátorkodék szólni a lány.

„Valakinek nem lesz, az bizonyos” dörmögé Pál István, — hozd ki a botomat az ajtó mellől... eredj!”

Kihozta a lány.

„Minek ez apám uram, ha szánon megyen?”

„Annak lesz — mondja a kérdett — a ki gyalog megyen!”

„Illyen hóval há menne valaki?”

„Tudom én há? — mondja az öreg — a kereszt fához! hallottad? . . . hanem oda ne jöjj, azt megmondom a ki, . . . és a többi.

A leányt majdnem a nyavalya törte ki, gyanitván, hogy az apja az ablakon leste.

Mig a leány ekképen gyötrődött, addig Pál István ment a maga utján, minduntalan a bot után tapintván, nehogy elmaradjon. Illyenkor mindig azzal vigasztalta magát, hogy: megvan!

A falun kívül néhány száz lépésnyire az árok széléből emelkedett ki egy keresztfa, . . . korhadt fája nagyon engedvén az időnek, túl a rendén egy oldalra hajlott.

Elvásott az a jó ember, a ki ezt az út szélére tette, a mostani fajtának pedig nincs rávaló pénze. — Illyen világ van most.

Pál István oda ért, megállt és leszállt a szánról, nem is említvén, hogy a botot azonnal kereste, ekkor is azt mondván, hogy: megvan!

Jó darabig várt ott hasztalan, és a fagyos idő nem hagyott várakozni valót, utóbbb azt gondolta, hátha Örzse megizente Pistának, hogy ott várja az apja?

Kitellett a pogánytól, mérgében a dülöfélben levő keresztet az utközépre lökte.

Megijedt a két csikó, s mielőtt a gazda az ülésbe kapott volna, bár mint huzta is Pál István a gyeplőt, ment, a hogy csak tudott.

Eleresztette volna szivesen a gyeplőt, csakhogy most már a sok vergődésben a gyeplő fogta meg a gazdát, s ekképen csuszott hason olyan formán, hogy a mint a karja elfáradt, a képevel is járt ott, a hova azelőtt csak a csizmatalpát tette. . . .

„Mondta ked Vinceze bácsi annak a leánynak, hogy itt várom?” kérdé Pista Vinczét, nagy erőlködve emelvén föl a kidölt keresztet.

„Hogy ne mondtam volna? — válaszolt az öreg — s ha máskor eljött, most is eljön, hiszem.”

„Én meg nem hiszem” — mondja Pista, akkor támasztván helyre a keresztet, melly épen a hitnek az ő jele.

„De pedig elhíheted“ — bizonykolá az öreg a busuló legénynek, a ki maga legjobban szerette volna, hogy Vincze csakugyan elhitesse vele, hogy a leány eljön.

Mig ezek így egymással czivódtak, Pál Istvánnal tettek a csikók egy fordulót, s utközben ismét megrezzenvén valamitől visszafelé jöttek nagy nyargalva, s ezen robajra a várók is kiálltak az utra.

Pistának az esze most is jobban a lányra volt, de Vincze vénebb fejvel levén, még azt is elfeledte, hogy a hirhordásért milyen alamizsnákat kapott Örszétől... készen várta a rohanó lovakat, és Pál Istvánnak a keresztfánál maradt botjával hadanázni kezdett.

„Hó ne! hó ne!“ lármázott jó előre, Pista pedig a gyeplüst megrohanván, fékszáron elkapta.

Csitítani kezdék a lovakat, s még csak utóbb vették észre a nyöszörgő gazdát. Ötven esztendei prédikáció nem használt annyit Pál Istvánnak, mint ez a szánkázás! A mint szóhoz kapott, mindig csak azt nyögte: Jaj istenem! jaj istenem! oda vagyok! hogyan segítesz meg?

Mondtam, hogy használt neki... ugyan nem könyörgött még, de már olyan kérdés formába próbálgatta a mennyországot.

Láttam én már ilyen embert eleget, mikor eléri a baj, négykézláb is megmászna az eget. Leoldották hamar ő kigyelmét, a szánba emelték, Pista aztán kocsisképen vitte.

Biz ő kelme kiment a formájából; s mig valamikép a véréből kimosták, volt mit elszenvednie.

Tele volt a szoba vén asszonnyal, s a ki mit bolondot meghallott, mind fölkomendálta.

„Néném asszony — mondá az egyik — a fogai is vérzenek... előbb azokat is ki kellene huzni.“

„Dohánylevelet kell a szájába rakni“ — tanácslá a másik.

„Nyakig egy sajtár vízbe kell dugni a fejét, hogy megszíjja“ — beszéle egy harmadik.

„Hát reszelt torma nem volna jó? kérdé a negyedik — az sokról használ!“ bizonykolá odább.

Mind ezekre csak egy árva szitok nem jött ki száján; pedig de nehezen állná meg az ember.

„Hogyan esett a ked baja?“ kérdé utóbb az asszony.

„Elég, hogy megvan“ — nyöszörgé Pál István, pedig máskor majd lett volna: mit kérded? erre arra! de most alább hagyott, s inkább, mint hazudjon, egy szóval sem mondá.

„Ki hozott meg?“ kérdé utóbb a körülállókat.

„Az öreg Vincze“ mondja rá az asszony.

„Meg Pista“ tódá hozzá a lány, jónak látván megmondani ezt az igazságot.

„Mit adjak? gyermekem, az isten áldjon meg!“

„Áldjon meg ked?“ mondja a legény.

„Ha volna mivel!“

„Egy jó feleséggel!“ tódá hozzá Vincze.

„Amen!“ mond az öreg, hogy egyszer káromkodás helyett illyent is mondjon már.

MŰBÍRÁLATI ROVAT.

Február 17. „Lear király“ Shakespearétól, Vajda és Jakab fordítása szerint. Lear legnagyobb szinpadi hatása, tehát legtökélyesebb színműve Shakespeareenek. Mert a drámai tökély egyetlen igaz mérlege: a szinpadi hatás.

E kifejezést nálunk tetszik az irodalmi divatnak fonák értelemben használni. A színi hatásnak e fonák értelmezése a szinpad fogalmát ellentétbe helyzi a drámai művészet fogalmával: holott e kettő egy és ugyanaz.

Tudományban a dolgok ferde elnevezése fogalomzavarba hozza az illető tudomány egész rendszerét, s ekkép tévutra vezeti az elmélkedőt és tanulót.

Azonban ilyen korcs műszót sokkal könnyebb is gyártani és divatba hozni, mint az így elterjedt álfogalmakat a közéletből kiküszöbölni. Aztán az illy balságok irtoztatása nem épen a leghálásabb dolog levén, nem csoda, ha kevés embernek van kedve az illynemű munkához. Megvalljuk, hogy mi sem efféle válalkozás szándokával tesszük e kitérést, hanem hogy a tisztelt olvasó tájékozassa magát széptani elmélkedésünk némelly szempontjaira nézve.

Nálunk a szinpadi hatás, — divatos értelmében — fordítása, vagy eszmerokona akarna lenni a francia coup de théâtre, és a német Effecthascherey műszavaknak. De hiszen ezek nem szinpadi hatást jelentenek, hanem ennek épen ellenkezőjét: a szinpad bitorlását, szinpadi csíny, hatásvadászatot; általában a drámai költészet korcs kinövéseit, s a szinpad hatalmávali visszaélést.

A valódi szinpadi hatás, — mely alatt tisztán a drámai művészet hatását értjük — úgy áll a nevezett eszmékhez, mint jog a bitorláshoz; igazmondás a hazugsághoz; erény a bűnhöz.

Azért: a ki jól akar tanítani, jól különböztessen.

Hamlet, Othello és Lear: három magas hegyorom Shakespeare költészetében, mint a Tátra, Mátra, Fáttra Magyarhon földén.

Ama három név: Hamlet, Othello és Lear, három nagy eszmét személyesít: a fiút, férjet és atyát. E három pont körül forognak az emberi szív minden érkei.

Bölcselmi tekintetben: Hamlet az értelemnek, Othello a szenvedélynek, Lear az egyetemes emberi életnek szomorujátéka, s minden tragédiák koronája.

Bámulatos látvány, mikép lehetett a dráma szük határi között előállítani egyént olly tömérdek oldalról, s olly befejezett egységével a sokoldaluságnak, mint ez a Hamlet előttünk áll.

Szinpadon két hasonló Hamlet még soha meg nem jelent. Ennek oka Hamlet jellemének sokoldaluságában fekszik. Mindenki azon oldalról fogja fel őt, mely rokonszenvét leginkább megragadta; mindenki azon elemvegyületnek ad Hamletben elsőséget, vagy tulnyomóságot, mely saját hajlamaihoz legközelebb áll. Mert nem volt és nem lesz ember a földön, a ki Hamletben olly elemeket ne találna, mellyekben keble sajátjait ismeri meg.

A dús szellemű Hamlet, — mint egy keresztyén Odysseus — átüldöztetik az élet háborgó tengerén; s kalandos pályája közben két ízben érinti meg a tulvilági partokat. Rajongó képzelme megelevenül a mulandóság határpontjain: s megjelenik előtte megholt atyjának szelleme, hogy vele beszéljen.

Ugy látszik, mintha e nyugtalan keblű ifju kalandor azért ült ült volna fel a hullámok hátára, hogy azokon hintázva megmérje a távolságot, melly van a tengerek fenekétől a csillagokig.

Lángelmék szokása, hogy az erkölcsi és társalmi élet legnehezebb talányait adják fel önmagoknak megfejtés végett. Hanem éppen mivel magok készítik feladataikat: azért haladnak könnyen és biztosan, sziklák és örvények között, oly utakon, melly másokra nézve járhatatlan.

Shakespearenek rendkívüli ténre volt szüksége, mellyen rendkívüli szellemét kitarhassa. Illy tért nyitott magának Hamletben. Kiállít egy királyfit, a legnemesebb és leggyaralóbb emberi elemekből alkotva, azért: hogy alkalma legyen a természet látzatos ellenmondásait kiegyenlíteni, öszhangzatba hozni.

Hamlet királyi atyja hirtelen meghal. Az apaszerető fiuval titkos sugalmak azt gyaníttatják, hogy apját, ennek testvére ölte meg, s talán éppen anyja tudtával. A természet szent ösztöne boszúra serkenti a fiut: azonban az értelem, s az erkölcsi érzület nem elégszik meg a homályos gyanuval arra nézve, hogy vért ontson: hanem tudni kíván, világosan. Majd minden lépten új helyzetben, új viszonyok között látjuk a mélabús ifjat. Egyik helyzet felsarkantyuzza benne a boszú akaratát, míg a másik leveri, elbénítja tetterejét. Minden új helyzet új kamaráját nyitja fel előttünk szívének, új hangját pendíti meg a kedélynek. Így látjuk őt egymásután: mint egyetemi tanulót, mint kesergő fiút, mint barátot, mint udvarit, mint bohóczot, mint szeretőt, mint királyfit, mint bölcsőt, mint rajongót, mint művészt, mint bajnokot, — viszályba keveredve családdal, társalommal, erkölcsi világgal, szívérdekeivel, kötelességeivel és a sorssal. Vannak e közben pillanatok, midőn ez ifjunak egyénisége számtalan oldalról villan meg egyszerre szemünkben, mint azon gyémánt, mellynek lapjairól a nap sugarak szírványaszínekben tündöklének vissza.

Shakespeare ezt látszik mondani Hamletnek: „im egy erkölcsi tönkeleg: menj, keresed fel abban a bünt, harcsoj meg vele, s szerezz az igazságnak diadalt!“ Hamlet pedig hiven végrehajtja mestere akaratát: elesik ugyan, de az igazság diadal-maskodik.

Othelloban a szenvedély szerepel, a vérhőségnek egész keleti hatalmával.

E szenvedély pályája betölti az erkölcsi tért, melly van a gyermeki szelidség és az állati vadság között. Összeköti a szerelem és gyilkosság fogalmának végpontjait.

Othello az égből indul ki, — fekete arczczal. Baljóslatu szín, melly ezt látszik mondani: „féltség! a te utad pokolban végződik.“

És csakugyan így történik.

Miként az atyja fogalma magába zárja a férj és gyermek fogalmait: akként foglalja magába Lear az egész emberi világot.

Hamlet és Othello, magokban véve, bármily nagy és bevégzett művek legyenek: Learhoz még is úgy állanak, mint egyes tagok a test egészéhez. A művészet valamennyi fajainak nincs jó, nagy és szép tulajdona, melly e műből hiányzanék: el-

lenben, megöszülend a világ, mielőtt a mérhetlen kincset e költészeti államnak csak egyes aknáiból is kibányászhatná.

Ha az idő szárnyaira ülve, átrepülhetnénk egy ezredév felett: nem láthatnánk ide lent, az emberi család és társalom történetében szebb és borzasztóbb tájakat, sem bámulatosabb játékát a földi viszonyoknak, mint látunk három óra alatt, e parányi brit szigeten, hol Lear története játszik.

Lear király, mint apa, igaztalanságot követ el legjobbjik leányán, pusztá szeszélyből. Számüzi őt és kitagadja. E vétkes apai szeszély csak hamar iszonyuan bünhődik, azon leányok által, kiknek Lear daczos indulatában mindenét oda dobja s kik pazar jótékonyosságát hálátlansággal viszonozzák, kizárva házaikból az ősz atyát.

A nyolczvan éves Lear királysága szédítő magasságából feneketlen mélységbe bukik. A földi lét minden javainak dús birtokosa egyszerre koldusbotra jut és földönfutóvá lesz. A boldogság és örömök kegyenczére inségek és kinok soha nem látott viperái rohannak.

E boldogtalanság mélységét egyedül az képes megismerni, ki nyolczvan évig a boldogság legmagasabb és legbájosabb tájain lakott, s ki saját hóhérainak egy országot ajándékozott: Lear maga; azért az ő kinszenvedésének fulánkja: multjunak és jelenének szörnyü tudalmában van.

E tudalom kétségbeejti őt, és megtébolyítja. Ekkor a telhetetlen Nemezis elküldi hozzá még egyszer az élet balsamát, legjobb gyermekében, kit eltaszított, és ki még is segélyére sietett Francziahonból. S midőn az összeroncsolt ősz némileg felüdült: elleneinek kezébe kerül védangyalával, Cordeliával együtt, kit megfojtanak. E végesapással balsorsa ki van engesztelve, s könyörületből leoldja kebléről a kínterhet: az életet.

E nagyszerü költői történet elborítja nagyságával az emberi viszonyok egész területét, széltében és hosszában.

E történet egyes csoportjai olly különcnemü, olly képzelmes állapotokból alakulnak, minők egymással így, csupán Shakespeare agyában találkozhattak. Illyen ama jelenet a pusztában, midőn Learnál az értelem műszerei bomladoznak; midőn a hü bohóc a fájdalom nyelvén böleseleg; midőn Edgar kínai a bárgyu Tamás jelmondataiban jajdulnak fel; midőn Kent, a középkori hűbérnök, egy koldusbot gyanánt támogatja.

Minő négyes dallam ez, az üvöltő elemek zenekisérete mellett.

Valamellyik német itész mondja, hogy e színműben a cselekvénynek nincs kellőleg öszpontosított e g y s é g e, mennyiben a Gloster család története, Learé mellett párhuzamosan halad; és minthogy Lear minden érdeket magára von: nem oszthatjuk meg részvétünket a másik szerencsétlen apával, Gloszterrel, olly mértékben, mint érdemlené.

De ez nem áll.

Gloszter története itt nem önálló esemény. Ő és családja szükséges tényezők Lear sorsának bonyodalmaiban és végső kimenetelében.

E színműben is, mint a többiben, jó és rossz elem harczol egymás ellen, élet-halálra. Vannak, kik a jó elem képviselőihez és ezek sorsához fűzvék, a legbensőbb viszonyok lánczaival; és vannak viszont, kiket benső érdekeik a gonoszak táborához csatolnak. Így tartoznak itt a jó elemhez: Kent a bohóc, Gloszter és Edgar; a rosszak

adához pedig Cornwall, Edmund, és — akarata ellen — Alban. E szerint Gloszter családja megoszlik a két tábor között.

Midőn Lear és két rosz leánya közt a viszály kitör: Gloszter igen veszélyes helyzetbe jut. Regan megszökik Lear elől, hogy ez hozzá ne költözhessen, és Gloszterhez jön látogatás ürügyével, nem gyanítva, hogy Gloster, lelke mélyéből híve az öreg Learnak.

Gloszter korcs fia, Edmund, megvetettnek érezve magát a törvényes és kedvencz fiú Edgar mellett: előbb ezt üldözi el atyja házából, azután atyját magát árulja el Cornwallnak, felfedezvén előtte, hogy Gloster titokban Lear barátival tart, és azokkal bosszút tervez a királyért. Cornwall és Regan iszonyu bosszút állanak házi gazdájokon, az öreg Gloszteren: kiszúrattják szemeit.

Ekként a Gloster-család mindig mélyebben szövődik az öreg Lear gyásztörténetébe; s utóbb a két fiu, Edgar és Edmund nélkülözhetlen tényezőkké válnak arra nézve, hogy majd midőn az idő teljessége bekövetkezik: a köllői elégtétel mindenkinék illéteke szerint kiszolgáltatassék.

Avagy nem tragikai szükség-e: hogy Edmund a korcsszülött, mint Gloszter élő bűne, felnőjön, hogy maga torolja meg az apán, ennek erkölcsi botlását. És viszont nem a legmélyebb erkölcsi szükség-e más felől: hogy a szemeitől megfosztott és földönfutóvá tett atyát, kitagadott jó fia karolja fel, és szolgáljon pajzsaul, mint a gyermekkerénynek pánczélos angyala?

Van-e fonságesebb látvány ennél a művészet világában?

Nem a legmélyebb művészeti összhangzat van-e kifejezve abban, hogy Edgar öjjön el, — Cordeliának, a jobbik gyermeknek, száműzött sorsosa, — hogy megtorolja atyját, megtorolja Cordeliát, megtorolja végre magát a korcs fiun és testvérén, a rabló és csábító Edmundon, Learnak egyik legördögibb ellenén? . . .

De lássuk tovább, mint működik a költőnek igazságosztó keze, a gonoszak táborában.

A hálátlan leányok, e két sátánzó, mintha vesztét érzene: egyik bűnből a másikba rohan. A korcs Edmunddal mind a kettő tilos viszonyban él. Generil észrevevén, hogy Regan szerencsés vágytársa lön: ezt féltékeny dühében megmérgezi; maga pedig, miután férje fölfedezte gyalázatát, s miután gzőnyörű kedvesét párhajban elesni látja: gyilokkal vet véget ocsmány életének.

Minő mély gunyor vigyorog elé, a személyek és viszonyok ez erkölcsi ragozásából, e bűnvirágok összeillesztéséből, s az elégtételek e kiosztásából! . . .

A móintézet, melly kötelességének írzi Shakespeare műveinek gyakori adatását: bizonyítja magát az erkölcsi sülyedés ellen. Ott a művészet sem kiveszni, sem elkorcsosulni nem fog.

Shakspeare nálunk egyedüli műnövelde; a színészet egyetlen iskolája, ápolója, fentartója.

Mit az egyes színészi tehetségeken más művek rontanak: Shakspeare kigyógyítja, helyrehozza.

Nem akarjuk ezzel mondani, hogy Shakspeare, vagy Molieren kívül nem akarunk ismerni jeles szinköltőt . . . Ó igen . . . Vannak még jeles színművek, hasonlóak a nagyszerű, czifra városokhoz, s ezekben az észnek csodáihoz. Azonban Shakspeare művei olyanok, mint a hegyi levegő és forrásvíz: a ki velök él: az testben lélekben egészséges és hosszúéletű lesz e földön.

Lear szerepe színpadunkon már harmadik kézre került. Fánecsy ma lépett fel abban először. E szerep azok közé tartozik, mellyeknek előadása, a kellő lelki képesség mellett, különösen még rendkívüli hangműszert és physikai erőt kíván. Barthának e tekintetben Lear- collegái felett nagy előnye volt.

Ha valahol, itt van szükség a lelkiállapotok, az erő, a hang, a világ és árnyzat pontosan kitervezett felosztására, és a tervezet szigorú megtartására. Ha a legelső szeszélyes föllobbanás hangját mindjárt a magasabbikon kezdjük: úgy nem fogjuk kibírhatni a fokozatokat, mert nem marad hátra fokozat.

A reflexiók az indulat pihenő pontjai, s ilyenkor az indulat utóhangjai hömpölygenek át felettök.

Learban a reflexió az értelem ironiáját fejezi ki, saját egyéniségének helyzete fölött, mintha egy magas pontról tekintene le önmagára. Ez az örület merengései közt néha oly kísértetes hangon beszél, melly a szívhúrok elhaló rezgésének mondható.

Shakespeareben a reflexió soha sem száraz, és különálló bölcselmi mondat, hanem az állapotnak szükséges kifolyása, s e reflexiókban éppen ezért látjuk egyesülni a legmélyebb igazságot a széppel és fűségessel.

Az illy nagyszerű művállalatok első gyakorlatánál a lelkiösmeretes művész legigazabb bírója önmagának. Illy alkalommal az ő művészete és egyéni öntudata közötti ügybe avatkozni nem kell.

Az ifju színészi nemzedékben mennyire ezt ismerjük, — kevés kivétellel, — nagy hiánya látszik az önállóságnak, az eredetiségre törekvésnek. Némelly vidéki színészeink játékában tisztán meg lehet különböztetni Lászlót, Lendvait és Szentpéterit. Sőt egy némelly női magánybeszédben szavalni hallottam egymást felváltva Jókainét, Latkóczynét és Komlóssi Idát.

Cordeliát ez alkalommal először személyesíté Komlóssi Ida. Az ő játékában folyvást szép jelei tűnnek föl a szorgalmas önképezésnek, és műtanulmányoknak. Az ő játékát üres majmolással nem vádolhatni; s valamint hiányai nem kölcsönöztek, úgy érdemeiben sincs része magán kívül senkinek. Neki tiszta articulált beszéde van. Minden betűhangnak megadja egész illetékét. És ki nyelvünket szépen beszéli: mennyire megrövidíti az utat, a tért, melly van a művész játéka és a hallgató szíve között!...

E. G.

TARKA KÉPEK.

** Egy szerelmes regény a hirdetések között.

Hogy hírlapok utján szerelmi nyilatkozatok történnek, ez már régi dolog; ha már a házasságot üzletnek tekintik, miért ne lehetne azt a hirdetések között elvégezni, csupán az maradván megfejtetlen kérdés, hogy micsoda rovatba tartozik már most a házassági ajánlat? a hivatalra ajánlközások, csödhirdetések, vagy kéz alatt eladó barmok rubricájába-e? Hanem annyira még sem vittük a dolgot, hogy az emberek saját maguk nevei alatt egész szomorú történeteket játszanak el a közönség szeméi előtt; ebben is túltettek rajtunk az amerikaiak.

Egy amerikai lapban nem rég ilyen mulatságos levelezés ment végbe :

„Imádott Jenny! Minek titkolnám tovább, hogy én magát szeretem? valahányszor maga kinéz a maga boltajtaján, én is kinézek az enyimén, minthogy szemközt lakunk, s lehetetlen, hogy mozdulataim ilyenkor el ne árulnák, a mit maga iránt érzek. Én becsületes szándékkal vagyok, s ennek bizonyosságául kezemet ajánlom önnek. Az én nevem Mortimer Edgard, vagyok boltoslegény a divatkereskedésben vis a vis a magáéval; életkorom 23 év és 7 hónap; vagyonom — de nem, — nem bánom meg ezzel önnek gyöngéd érzetét. Ne mondhasa az új világ, hogy ön pénzért jött hozzám. Kegyed özvegy én nőtelen, kegyednek szüksége van egy kitanult boltossegédre, én az vagyok; láthatja hogy nem csak sziveinkre, hanem üzleteinkre is kedvező az egyesülés. Szabad-e reménylenem? — Fennirott.“

A következő számban jött a felelete Misztresz Rocoson Fannynek, született Story.

„Maga éretlen kamasz! Látom, hogy mit akar. Magát bizonyosan a gazdája bérelte fel, hogyfirmámnak jó hitelét aláássa, nekem ajánlatokat tévén, melyek ellen utálattal protestálok. Egyébiránt szemtelen levelét úgy veszem, mint egy váltót, melyet annak idejében kifogok fizettetni. Maradok teljes utálattal — mint feljebb.“

A kifizetés úgy látszik nem maradt el, állván az egy jó csomó ütlegből, mert nyolcz nap mulva ez állt az ujságban :

„Mortimer Edgardnak van az a keserves szerencséje, ismerőit ezennel tudosítani, miszerint tegnap egy idegen bandita által orozva megtámadtatva, attól tettleges bántalmakat szenvedett. Gyanítja e csapás és illetőleg csapások honnan eredtek s a további lépéseket ezen kényes ügyben fenntartja magának, mihelyt a szobát képes lesz elhagyni.“

Másnap reggel következett rá ez.

„Óvás! — Ha az a szemtelen kamasz, kinek megfenyítése egy három dolláron vett bambusz pálczámba került, bátorodik még egy további lépést tenni ezen kényes ügyben, akkor az érdeklőt b a n d i t a őt nemcsak megveri, hanem agyonüti.“

Ez óvás óta félbeszakadt az érdekes levelezés.

* * Sajátságos végrendelet.

Egy bécsi keztyűs, kinek szép felesége levén, nemcsak a szarvasok bőrével, hanem azoknak szarvaival is nagy dolga volt, a napokban halálához közelegvén, végrendeletet tőn egész ünnepélyességgel. A felesége aggodalmasan iparkodék tőle kitudni végrendelete tartalmát, mire a haldokló bizonyossá tevő, hogy mindent nejjének hágy, a mit az szivéből szeret. A nő boldog álmokba, a férj boldog halálba temetkezék; az özvegy alig várhatta, hogy a végrendeletet felbontsák.

Előbb a mindenféle atyafiaknak, intézeteknek tett hagyományok következtek; végre jöttek az özvegyet illető sorok :

„Az én kedves feleségemnek hagyom, irántam való hűsége jutalmául, a canári madarat kaliczkástól, a kis gyermeket, kit a magamé gyanánt tartottam, és a legujabb szeretőjét; éljen boldogul vele.“

— Nekem hoztál valamit? kérde a nő hazaérkező férjétől, látva, hogy az zsebébe nyúl.

— Igen egy pereczet.

— Karpereczet?

— Nem. Sőspereczet.

A ROSZ KALENDARIUM.

— Köszönöm a kalendáriumot nagy jó uram. E nem jó adjon másikat, ha már megadtam az árát.

A könyvárus enged másikat választani.

Másnap megint jön az asszony.

— Ez sem ér semmit, nem nekem való, adjon jobbat.

— Tessék válogatni.

Ismét választ, másnap ismét visszahozza.

— Ebben nincs benne minden, adjon ollyat, a miben minden megvan.

— Minden? Tudom már mi kell. Itt van ni, ebben az is még van, mikor lesz eső, mikor hó?

Másnap megint ott van az asszony a kalendariummal.

— Hát már ez így fog menni ezután?

— Mit tehetek én róla, ha ez is rosz.

— Hát mi a baja?

— Nincsenek benne a szentek mind kitéve.

— Csodálnám. Hát példának okáért, mellyik nincs benne.

— A szent Simplicitas.

— Drága asszonyság, ilyen nevet egy kalendariomban sem fog találni, mert ez sohasem létezett.

— No az volna még csak szép. Hiszen valahányszor a tisztelendő urral beszéllek, mindig azt szokta mondani: o sancta simplicitas! csak nem emlegetné, ha nem ismerné.

BUDAPESTI HIREK.

** Folyó hó 20-kán tartatott előadás alkalmával a nemzeti színház ünnepélyes kivilágítása mellett, ő Felsőge szerencsés megmenekülésének öröme, az összes színházi drámai és énekes személyzet magyar jelmezekbeni részvéte mellett, a szokott néphymnus s azon kívül az Erkel által szerkesztett hymnus énekeltetett el, allegorikai ábrázolat mellett; melly után Liliomfi népszimnű adatván elő, az előadást ő fensége, Albert cs. k. főherczeg, fenséges neje, Hildegarde herczegasszonynyal együtt magas jelenlétével szerencsésíté. Estve a város ünnepélyesen kivilágittatott, s több helyütt rögtönzött transparentek is voltak láthatók. Ugyanezen és a következő napokon fővárosunk minden szentegyházaiban hálaadó isteni tiszteletek tartattak. Fővárosunkból, primás ő herczegsége vezérlete alatt főpapok, fő urak és polgárokból álló számos

küldöttség ment fel e napokban a székvárosba; a tett merénylet fölötti sajnálatát s annak nem sikerülténi örömét ő cs. k. Felseje trónja előtt tanusítandó.

* * Az alagút ásása már megkezdett. A függőleges akna a Szentgyörgy térről már nyolcz ölnyre haladt, s mind ekkorig nagy akadály nem mutatkozott. Ezen akna az alagut elkészülte után is meg foghagyatni, s a ráalkalmazott hengermüven a várból fel s lejárók fognak kányelmesen szállíttatni.

* * Közkezdességü zongoraművész hazánkia Székely Imre, holnap a nemzeti színházban hangversenyt adand, mellyre a művészet barátit előlegesen figyelmeztetjük.

* * Minthogy minden litteraturának közvetlen legnagyobb életfeltétele az, hogy az emberek olvasni tudjanak, e szempontból kiindulva örvendetes jelenségül kell vennünk Indali Péter, szónyi intézeti tanár egészen új rendszerü A B C és olvasó könyvét, mellynek életrevalóságát bizonyítja az, hogy az első kiadása egy év alatt elkelt; s a másodikat vállalkozó könyvárusunk Heckenast Gusztáv olly áron vette meg, minővel a leggazdagabban díjazott szépirodalmi művek sem dicsekedhetnek.

APRÓ HIREK.

△ Multkor közlöttük, hogy az alagút ásásban egy pánczélos csontvázat találtak, ezt oda kérjük igazítatni, hogy az nem volt egész csontváz, csak egy lábszár, s nem is egész pánczél volt rajta, hanem csak egy sarkantyú.

)(Még készen sincs a tunnel, már azon gondolkoznak az emberek, hogy hol vegyenek elég pióczát, a mit majd azokra kell rakni, a kik nyáron keresztül menvén rajta, magukat meghűtik s tüdőgyuladásokat kapnak?

○ Ismét három íróno regényei várnak elolvasásra, Garzette kisasszonyé az egyik, mellynek hősnéja Hollandi Jacobaea, a másikat írta Misztresz Gore, czime: „a Dékán leánya“ a harmadikat írta Holstein herczegnő, illy czimmal: tél, tavasz, nyár, ősz.

* * A legközelebbi következő színházi élvezetek közé számítjuk e következő műveket, mellyek drámai műsorozatunknak új elevenséget fognak adni: „Tévedések vigjátéka“ Shakespearétól, mellyben a két szüntelen összetévesztett ifjút az ifjú Lendvay és az ifjú Egressy fogják személyesíteni. „Tamás bátya kunyhója“ a legjobb francia kidolgozás szerint. E napokban megérkezend a felmagasztalt „Lady Tartuffe“ is Girardinnétől. Ezeken kívül Szigligeti „Tündér Ilonájára“ is folyvást tartanak a tünevényes kiállítás előkészületei.

Lapunk mai száma mellett mellékletül jelenik meg a „Déliab értesítője.“

Párisi divatképünk daczára annak, hogy 8-án már elküldetett, még mind ekkorig meg nem érkezett, gondoskodtunk róla, hogy ezentül a múmellékletek mindenkor pontosan elküldethessenek, s az eddig elmaradtakat jövő hónapban kipótolandjuk.

SZERKESZTŐI MONDANIVALÓK. Cs. Ottónak Debreczenben. Ajánlatát elfogadjuk, de a vizsonti kívánatot csak jövő évnegyedben teljesíthetjük. Gr. L. K.-nak Szászvároson. Lázár János Florindája már megvan a nemzeti könyvtárnak, az életrajzokat kiegészítő adatok szivesen fognak vétetni. A lapot csak

jövő évnegyedtől kezdve küldhetjük, az ígért munkálatot előlegesen is köszönjük. — N. I.-nak B. Gy.-on. Ajánlatát szívesen elvárjuk. Felszólításának eleget tettünk. — T. A.-nak M. Sz.-en. Levelei szép érzellemmel vannak írva, hanem csüggesztő tartalmuknál fogva egészen más hatást idéznek elő színészekben és közönségben, mint a mire most szükségünk van. B. Sz. L.-nak D.-ben. Az anacreoni dalok igen csinosak, hanem az újabb irodalomban divatonkivüliek. — L. G.-nak Szaniszlón. Önnek levele bejárva az operenciát, most jutott kezünkhöz, a lapokat rögtön útbaindítottuk s ajánlatát kívánt és kívánandó feltételeivel együtt elfogadtuk. — Prof. Sz. S.-nak K.-en. Az öntől küldött kézirat valóban sok irodalmi beccsel bir, kár, hogy kénytelen kéziratnak maradni. — K. L.-nak K.-ott. A D. D. művét illetőleg a 25 ft. nem volna sok, hanem a munka igen nagy, nem küldhetne rövidebbet? „a nőnem szellemi nagyságát“ közölni fogjuk s kívánatát teljesítjük, a többiekéről majd személyesen. Erdélyi színészetről leveleket is szívesen vennénk. Lapot e negyedévben küldenünk lehetetlen. „A vidéki színészet története Szatmáron“ közölni fog. — L. J. úrnak Egerben, mind az ön ajánlatát, mind a megbizóját szívesen fogadjuk, csak küldje hozzánk a munkálatokat, díjaikat rögtön kiszolgáltatjuk az átolvasás és elfogadás után. — H. K.-nak F. A.-on. Önnek tehetségét első műveiből ismerve, a küldötteknél jobbakat várunk. A közepszerűség iránt elnézéssel vagyunk, a tehetség iránt szigorral. És így van jól. Bögözdi nek. A küldött mű nagyon keményhéjú gyümölcs a mi olvasóinknak, mentül kevesebb abstract philosophiai munkát adhatunk. — Az ígért víg műveket szívesen fogjuk látni, — Sz. K. ajánlatát B. Cs.-ről szívesen fogadjuk. — H. I. nak B.-ben. „A halál jegyese“ című novella nincs többé kezeink között, egyébiránt bizonyosan fog ön annál jobbat is írni. — R. I. üdvözlétét B. F. K.-on viszonzozzuk s igen szívesen veendünk Balatonvidéki leveleket és költeményeket. — K. L.-nak; az ó és új cserhádi dalok nagy beccsel birandnak egy népdalgyűjteményben, így lapjaink körén kívül esnek. A jó szándékért köszönet! — V. S. költeményeiben sok költői szépség van, hanem nekünk az alanyi tartalmu költeményekkel nagyon gazdálkodva kell bánnunk. — Ny. S.-nak M.-on „A vén költő“ igen szép alapeszmét foglal magában, a népdalok is izletesek; az elsőbbit használni fogjuk. — G. K.-hoz. A szeszély dalok sok beccsel birhatnak azon szép szemek előtt, mellyeknek melege azokat kivirágoztatá, kár hogy minket hasonló lelkesedés nem melegít. — B. G.-nak „Hervadt levelek a tavasz virágiból.“ Küldjön helyettük friss leveleket. V. L. úrnak K. Sz. M. — n. Nem szeretjük az illy vázlat szerü munkálatokat. — K-völgyinek. Az az egy pár paragraphus a költészetéről, olly általános dolog, hogy nincs miért kinyomatni. A népdal, öcsém uram s bátyám uram nagyon gond nélkül formált művek. A gyermekdalok alkalmasak rendeltetésük helyén. A „mesét“ nem értjük, hogy kinek szól, és mi tanúság van belőle? — M. M.-nak K.-ott „Bolond comedia“ nagyon pongyola dolog. A „zöldasztali élczekkel“ ne bolygassuk az elmúlt jó táblabíró világot. Az ígért levelezést elvárjuk. — Z.-nak Gy. H.-on. Az a „gyüölt szerető“ nagyon pogányul van tartva. Kimentek már azok a mérges bajnokok a divatból, a kikről 20—30 év előtt balladákat írtunk, hogy mennyire haragszanak, a nélkül, hogy valaki tudná, miért? öntől jobbakat várunk. — K. S.-nak P.-án. A küldött költemények sejtenuk engedik, hogy néhány év múlva, önben jeles költőt fogunk tisztelhetni. Az akkori viszontlátásig isten önnel. — U. Gy.-nak K.-n. Engedje ön meg, hogy ne adjuk ki ezeket a verseket. — G. F.-nek K.-en. A küldött költeményeknek nagy hiá-

nya a gyöngye technika, melyre ön nem látszott ügyelni. Költőktől megvárjuk, hogy hazánk nyelvét tiszteletben tartsák. — Gy. V.-nak, Völgyi lak előtt, Pusztán, szép leírások, de nélkülözünk bennök minden vezéreszmét, a mi azoknak lelket adjon. — B. K.-nak L.—on. A küldött tanköltemény sok szépséggel bír, melyek annak kiadatását ajánlják. Hanem a címet szerelnők így változtatni: „ifjú költőkhöz“ s az utolsó verset ezen címhez alkalmazva, átídomítatni. Ha ön ez ajánlatunkat teljesíteni kész, utóbbi kívánatát viszonsszivességből teljesítendjük. — A „Belgrád ostroma“ szerzőjének elmés leveléből azt tanultuk ki, hogy az ő humordús szelleme jobb sorsra érdemes, minthogy hőskölteményeket írjon. — E napokban B. V. úrtól B. falváról egy levelet kaptunk, mellyben az áll, hogy a Délibáb V. számában azon közlést olvasá, miszerint mind azok, kik a „Losonczy albumra“ előfizettek, s azt meg nem kapták, járuljanak a Délibáb szerkesztőségéhez. Ilyen veszedelmes állítás a mi lapjainkban nincsen, azt tehát ott olvasni sem lehetett. Az újdonságok között meg van említve, hogy a Korányi Victor által szerkesztett Losonczy album előfizetői kárpótlásban részesülendnek, de ebből nagyon különös dolog volna azt következtetni, hogy e kárpótlás mi általunk történjék, csak azért, mert K. úr felszólítására napi híreink közt felemlítők, a midőn semmiféle összeköttetésünk nincsen ezen tárgyal. A kárpótlást a Losonczy album szerkesztője tartozik adni. Hogy lehet ezt másképp értelmezni?

KÉRELEM.

Több egy événél, hogy a „Történeti Életrajzok“ első kötete megjelent — sőt a második is közkezen forog, s az aláírási ivatek szétküldöttem; daczára e hosszú időnek, némelyek, kik aláírási ivatek elvállalni sziveskedtek, még ez ideig sem küldték be számadásaikat — mi mint tudjuk a vállalkozónak roppant kárára van. Kérem tehát a t. gyűjtöket, sziveskedjenek számadásaikat **Kecskemétre** hozzám minél előbb beküldeni.

BALLAGI KÁROLY.

JELENTÉS.

Az általam szerkezteniű százdékolt s már meg is kezdett „Szünnapok“ című iskolai zsebkönyv kiadását számos legyőzhetlen akadályok miatt félben hagyni kényteleníttem. — Az íróknak, kik vállalatomnak munkáik által jó akaratból elősegíteni parkodtak, köszönetemet nyilvánítom — a közönségnek pedig tudtára adom, miszerint a vállalat nem létesülése által kivülem senki sem károsodott.

BALLAGI KÁROLY.

FELELŐS SZERKESZTŐ

TOLNAI GRÓF FESTETITS LEÓ.

PEST, 1853.

EMICH GUSZTÁV KÖNYVNYOMDÁJA.

DELIBAR

ELŐFIZETÉSI HIRDETMÉNY

A

DÉLIBÁB, NEMZETI SZINHÁZI LAP

April — Juniusi, évnegyedes folyamára.

Megjelen e lap minden vasárnap, két sűrűn nyomtatott iven, finom velinpapíron, szépművészeti, irodalmi és társaséleti tartalommal, havonként két műmelléklettel, mellyek közül egy párisi legszebb divatkép.

Előfizetési feltételek. Pesten házhozhordással évnegyedre 3 f. p. vidékre postán küldve 3 f. 48 k. p.

Előfizethetni Pesten a szerkesztő- és kiadóhivatalban (Széputca Pataiház első emelet) és Emich G. könyvkereskedésében; vidéken minden cs. k. postahivatalnál.

Azon cs. k. posta-hivatalok, mellyek tíz példányt gyűjtöttek, attól tiszteletpéldányt nyerendnek.

Uj előfizetőinknek az ígért rendes műmellékleteken felül
1.) azon pompás mülappal, melly Dalmából egy jelenetet ábrázol;
2.) a végrendelet aczélmetszetü jelenetével; 3.) az arab hölgy jellemképével s a francia császárnő aczélba metszett arczképével kedveskedendünk.

Pest, 1852. Mart. 6-kán.

a DÉLIBÁB nemzeti színházlapp szerkesztősége.

EMICH GUSZTÁV

nemzeti könyvkereskedésében, Pesten (a kigyó-utca sarkán)

s általa minden hiteles könyvárusnál kapható :

RAFF GYÖRGY

Természet-története

a kor kívánatához alkalmazva kijavította

STANCSICS MIHÁLY.

Harmadik javított kiadás. Tizenöt színezett acsémetszeti táblával.

Ára borítékba kötve 3 fr. pengő.

A PÁRISI KIS ROBINSON

VAGY

AZ IPAR GYŐZEDELME.

FOA EUGENIA

UTÁN

FRANZIÁBÓL FORDÍTOTTA

Gr. ZICHY ÁGOSTON.

Ára borítékba fűzve fekete képekkel 1 fr. pengő.
Kemény kötésben színezett „ „ 1 „ 30 kr. „

WASHINGTON.

Az amerikai egyesült államok köztársaságának megalapítása.

GUIZOT-tól.

Franciaából fordították

Gyerőfy Gyula és Szabad Imre.

Ára fűzve 48 kr. pengőben.

MONK.

AZ ANGOL KÖZTÁRSASÁG BUKÁSA
és a monarchia helyreállítása 1660-ban.

Guizot-tól

Franciaából fordították

Gyerőfy Gyula és Szabad Imre.

Ára fűzve 54 kr. pengőben.

Bevezetés

az észjogtanba.

Irta Dr. Pauler Tivadar,

egyetemi rend. jogtanár, magy. acad. lev. tag.

Ára 48 kr. pengőben.

LILIPUTFALVAI

LILIPUTI TÓBIÁS.

REGÉNY.

IRTA

SZÉKELY JÓZSEF,

Ára : 1 fr. 20 kr. p.

GYERMEKEK TÁRA

LEPRINCE BEAUMONTNÓ

közkezdveségű munkája.

FOA EUGENIA által.

Egészen átdolgozott s új regékkel bővített francia eredet után fordítva.

Ára fűzve 1 fr. 20 kr. p. p.

BEÖTHY ZSICHMOND'

ÖSSZES

KÖLTEMÉNYEI.

Ára fűzve 1 fr. 20 kr. pengő.

Népdalok és Mondák.

A KISFALUDY-TÁRSASÁG megbízásából szerkeszti és kiadja

Erdélyi János.

Ára kötetenkint 40 kr. pengőben.

Megjelent s kapható **Emich Gusztáv** nemzeti könyvkereskedésében, (úri és kigyó-
utca szegletén), valamint minden hiteles könyvárusnál Magyar- és Erdélyhonban:

100

MAGYAR NÉPDAL

GYŰJTÖTTE, S

BOGNÁR IGNÁC

ZONGORA-KISÉRETÉBEN

KIADTA:

FÜREDI MIHÁLY,

A MAGYAR NEMZETI SZINHÁZ DALSZINÉSZETI TAGJA.

MÁSODIK, JAVITOTT ÉS BŐVITETT KIADÁS.

Nagy 4-ed ivrétben, igen csinos kiállítással, ára füzve **5 frtpp.**

(Az első kiadásnak bolti ára **6 pfrt.** vala.)

Pesten, 1853. Emich Gusztáv könyvnyomdája.